

Geliş Tarihi/Received: 01.04.2021 Kabul Tarihi/Accepted: 26.04.2021 DOI: 10.29228/roljournal.50671

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN MESLEKİ BENLİK SAYGI DÜZEYLERİNE GÖRE ZİHİNSEL ENGELLİ BİREYLERİN SPORTİF ETKİNLİKLERİNE YÖNELİK TUTUMLARININ İNCELENMESİ (İSTANBUL ÖRNEĞİ)

Taner ATASOY

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Orcid ID: 0000-0001-5885-0663, tatasoy@gelisim.edu.tr

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, özel eğitim öğretmenlerinin zihinsel engelli çocukların sportif etkinliklerine yönelik tutumlarını etkileyen faktörleri incelemektir. Araştırmanın evrenini, İstanbul İli, 2019-2020 İl Milli Eğitim müdürlüklerine bağlı okullarda görev yapan (n=103) özel eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama yönteminden yararlanılmıştır. Katılımcılara “Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği” ve “Zihinsel engelli çocukların sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği” uygulanmıştır. Verilerin analizinde, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis Testleri kullanılmıştır. Araştırma sonucunda özel eğitim öğretmenlerinin, cinsiyet değişkenine göre mesleki benlik saygısı ve zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumları üzerinde bir etkisi olmadığı, zihinsel engellilerle ilgili eğitim alma durumları ve zihinsel engelli tanıdığa sahip olan özel eğitim öğretmenlerinin daha olumlu tutum puanına sahip olduğu, özel eğitim öğretmenin zihinsel engelli çocuklara yönelik toplam tutum puanı ile mesleki benlik saygısı alt boyutların puanlarında görülen artışa paralel olarak tutum puanında da artış olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Özel Eğitim, Öğretmen, Zihinsel Engelli, Sportif Etkinlik, Tutum, Mesleki Benlik Saygısı.

INVESTIGATION OF ATTITUDES OF MENTALLY HANDICAPPED INDIVIDUALS TOWARDS SPORTS ACTIVITIES ACCORDING TO PROFESSIONAL SELF-ESTEEM LEVELS OF SPECIAL EDUCATION TEACHERS (ISTANBUL SAMPLE)

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the factors affecting the attitudes of special education teachers towards sports activities of children with mental disabilities. The universe of the study consists of special education teachers (n = 103) working in the schools of Istanbul Province, 2019-2020 Provincial Directorates of National Education. Relational scanning method was used in the research. “Occupational Self-Esteem Scale” and “Attitude scale towards sports activities of mentally disabled children” were applied to the participants. Mann Whitney U and Kruskal Wallis Tests were used to analyze the data. As a result of the study, it was found that special education teachers did not have an effect on professional self-esteem and attitudes towards sports activities of mentally disabled individuals according to the gender variable, and that special education teachers who had mentally disabled acquaintances had more positive attitude scores. In parallel with the increase in the scores of the total attitude score towards mentally retarded children and the professional self-esteem sub-dimensions, an increase in the attitude score is observed.

Keywords: Special Education, Teacher, Mentally Disabled, Sportive Activity, Attitude, Professional Self-Esteem

GİRİŞ

Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısının zihinsel engellilere karşı, onların tutumları üzerinde olumlu ya da olumsuz etkilerinin olması mümkündür. Araştırmacı, dikkatleri mesleki benlik saygısını etkileyen unsurlara çekerek bu unsurların özel eğitim öğretmenlerinin zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının incelenmesi ele alınmıştır. Araştırma sonucunda elde edilecek kazanımlar arasında özel eğitim öğretmenlerinin mesleklerini daha etkin bir biçimde yürütmeleri ve böylelikle işlerinden sağladıkları tatmin ve genel yaşam mutluluğunu yükseltmek, yapacakları çalışmalara destek olması ve hedefine daha kısa sürede ulaşmalarına kaynak sağlamak istenmektedir.

Tutumlar, kişilerin bir şey hakkında ne hissettiğini ve yaptıkları mesleklere karşı öz verilerini de ifade eder (Robbins, 1994). Tutumlar olumlu ya da olumsuz şekillenebilirler (Yıldırım, 2016). Başka bir ifadeyle tutum; deneyim ve yaşantılar sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün obje ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici veya dinamik bir etkileme gücüne sahip zihinsel ve duyuşsal hazırlık durumu (Allport, 1967; akt. Tavşancıl, 2010) olarak da ifade edilmektedir. Tutumlar kişinin var olan davranışlarını belirleyen geçmiş tecrübelerinin bir özeti olarak görülmektedir (Yıldırım, 2016). Geçmiş tecrübeler kişinin tutumlarını belirleyebilmekte ve sürekliliğini etkileyebilmektedir. Özellikle tutum sahibi ve objesi arasındaki etkileşimin sıklığı, yoğunluğu ve süresi gibi değişkenler tutumlara istikamet veren önemli değişkenler olarak kabul edilmektedir (Diken, 1999). Mesleğinde tecrübeye sahip kişilerin tutumları daha belirgindir (Ünişen ve Demirel, 2018). Alanyazın incelendiğinde, meslek ile ilgili birçok çalışma ve bu çalışma içerisinde yer alan birçok kavram çıkmaktadır. Bu bağlamda meslek, kişilerin hayatlarını bireysel veya toplumsal manada sürdürebilmek için gerekli bir olgudur. Meslek, kişinin kendini ve hayatını tanımasında ve anlamlandırmasında önemli bir etkiye sahiptir. Kişi, mesleği aracılığıyla toplumun içinde yer edinir, geçimini sağlar ve geleceğini bu temel üzerine inşa eder (Özoğlu,1978). Meslek, kişinin kişiliğini ciddi bir anlamda etkiler. Benlik sistemiyle uyumlu meslek, benliğini güçlendirirken; benlik sistemiyle uyumsuz bir meslek, kişi için de ciddi sıkıntılar yaratabilmektedir (Efilti, & Çıkılı, 2017). Yine benliğiyle uyumlu bir mesleği icra eden kişilerin mesleklerinde daha verimli ve başarılı olmaları beklenirken; benliğiyle uyumsuz bir mesleği icra eden kişilerin doyumsuzluk ve çatışma yaşamaları oldukça yüksektir(Arıca ve Dilmaç, 2003).

Meslek seçimi, bireyin birçok meslek arasından kendi kişiliğine, yeteneklerine ve özelliklerine uygun olduğunu düşündüğü ve doyum alacağına inandığı işe yönelmesidir

(Sarıkaya,& Khorshid, 2009). Her kişinin kendi kişilik yapısına uygun olarak, farklı yönleri ile değerlendirip seçtiği meslek, kişinin yaşadığı toplumda saygı görmesini ve bir yer edinmesini sağlamasında etkili olmaktadır. Bireyin meslekte başarılı olabilmesi, kendi bireysel özellikleri ile mesleği isteyerek ve bilerek seçmesi ve mesleğe zihinsel ve ruhsal olarak hazır olmasıyla ilgilidir (Şener ve ark, 2011).

Kişilerin kendi karakterine ve şahsiyetine uygun meslekler seçebilmeleri ve mesleklerine karşı olumlu tutumlara sahip olmaları mutlu bir yaşam sürmelerine de katkıda bulunmaktadır (Ürün, 2010). Kişilerin bunu sağlayabilmek için olumlu mesleki benlik saygısına sahip olmaları gerekir. Mesleki benlik saygısı, mesleki bir tercihe dönüştürülmüş olsun veya olmasın, kişi tarafından meslek ile ilgili olarak kabul edilen benlik yüklemelerine ilişkin kişinin oluşturduğu değerlilik yargısı olarak tanımlanmaktadır. Bu kavram kişinin mesleğini ne kadar değerli ve önemli gördüğünü ve mesleki benlik kavramından duyduğu saygının ve gururun seviyesini ortaya koymaktadır (Dursun ve ark, 2014).

Çalışmada İstanbul Ümraniye ve Bayrampaşa ilçelerinde Milli Eğitim Merkezine bağlı Özel Eğitim dersi vermekte olan kurumlarda çalışan özel eğitim öğretmenlerinin mesleki benlik saygısı ve zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Bu araştırmada şimdiye kadar bu alanda yapılan diğer araştırmalardan farklı olarak, özel eğitim öğretmenleri üzerinde geliştirilen “zihinsel engelli çocukların sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği” ve “mesleki benlik saygısı” ölçeği ilk kez özel eğitim öğretmenleri üzerinde kullanılarak tutum ve mesleki benlik saygısı arasındaki ilişki incelenmiştir. Böylece özel eğitim öğretmenlerinin zihinsel engelli çocukların eğitimine yönelik tutumlarını etkileyen bazı faktörlerin belirlenmesinin yanı sıra mesleki benlik saygısı düzeyinin tutum üzerindeki etkisinin de araştırılması sağlanmıştır.

Ülkemizde devlet tarafından anayasal bir hak olarak kabul edilen sporun, tüm vatandaşların olduğu gibi engelli vatandaşlarında her kesimine yaygınlaştırılmasında eğitimci görevi üstlenen, özel eğitim öğretmenlerinin önemli bir yeri vardır.

Bu manada, Milli Eğitim Merkezine bağlı şube müdürü ve merkez ilçe müdürlüklerinin engelli olarak hayatını sürdüren bireylerin beden eğitimi ve spora teşviki, antrenmanları için gerekli maddi ve insani kaynakları oluşturması, mesleki benlik saygısı ve engelli sporlarına yönelik sahip oldukları tutum düzeyinin incelenmesi, engelli bireylerin spor hizmet ve

faaliyetlerinin sağlıklı ve istendik düzeyde gerçekleştirilmesi bakımından önemli bir görevi yerine getirmektedirler.

2019-2020 Eğitim Öğretim yılında İstanbul ili Ümraniye ve Bayrampaşa ilçelerinde İl milli eğitim müdürlüğüne bağlı okullarda özel eğitim dersi vermekte olan kurumlar ile sınırlıdır. Veriler uygulanan anketin sonuçlarından elde edilen bilgilerle sınırlıdır. Ulaşılabilen kaynaklar ve araştırmacının yeterliliği ile sınırlıdır. Ülkemizin içinde bulunduğu Covid-19 virüsü sebebi ile bu sürece bağlı olarak 2019-2020 eğitim öğretim yılının sekteye uğramasıyla ulaşılabilen kişi ve kurumlar ile sınırlıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Araştırma amacı doğrultusunda nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli esas alınarak tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişkenin birlikte değişim gösterip göstermediğini tespit etmeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2016). Veri toplama yöntemi olarak anket tekniğinden yararlanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Çalışmanın amacı doğrultusunda araştırmanın evrenini, İstanbul İli, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında devlet okullarda görev yapan özel eğitim öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile belirlenen (n=103) gönüllü katılımcı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından hazırlanan „Kişisel Bilgi Formu“, mesleki benlik saygısı için Arıca (1999) tarafından geliştirilen „Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği“ ve İlhan, Esentürk ve Yarımkaya (2016) tarafından geliştirilen “Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Katılımcılara ait cinsiyet, yaş, medeni durum, kaç yıldır bu mesleği yapıyorsunuz, görevi, ailenizde engelli birey var mı, engellilerde spor eğitimine yönelik bir eğitim aldınız mı, eğitim durumu ve mezun olduğu bölüm gibi demografik bilgilerini belirlemeye yönelik araştırmacı tarafından oluşturulan on soruluk form kullanılmıştır.

Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği

Öğretmenlerin mesleki benlik saygılarını belirlemek için Arıca tarafından 1999 yılında geliştirilen Mesleki Benlik Saygısı (Professional Self Esteem) Ölçeği 30 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı, 93 (n=152), test tekrar test güvenirlik katsayısı, 90"dır (n=92, p<01). Arıca Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği; bir mesleği tercih etmiş, bir alanda mesleki eğitim gören ya da bir mesleği icra eden 22 yaş ve üstü bireylerin, ilgili mesleğe olan saygı tutumlarını ölçmek amacıyla uygulanabilmektedir. Ölçek 30 maddeden oluşmakta ve "Tamamen Katılıyorum (5)", "Katılıyorum (4)", "Kararsızım (3)", "Katılmıyorum (2)" ve Kesinlikle Katılmıyorum (1)" şeklinde 5'li likert tipi ölçektir. Mesleki Benlik Saygısı Ölçeğinden ise alınabilecek en yüksek puan 150, en düşük puan 30"dur. Yapılan analiz sonucunda; Ölçeğin geçerliliği Cronbach" Alpha değeri, 673 kabul edilebilir düzeydedir.

Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak, İlhan, Esentürk ve Yarımkaya (2016) tarafından geliştirilen "Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. ZEBSEYTÖ, açıklayıcı faktör analizi sonucunda 28 madde 2 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar, kuramsal temeller ve faktör içerikleri dikkate alınarak "Sportif Etkinliklere Yönelik Olumlu Tutum" (SEYOT) ve "Sportif Etkinliklere ilişkin Olumsuz Tutum" (SEİOT) olarak isimlendirilmiştir. SEYOT boyutu, 21 maddeden (1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 25, 26, 27) oluşmaktadır. SEİOT boyutu ise, 7 maddeden (4, 8, 12, 16, 20, 24, 28) oluşmaktadır. Yanıtlayanlar her maddeye 1 ile 5 arasında değer verebilmektedir. 5'li Likert tipi ölçek olarak düzenlenen veri toplama aracında maddeler, "Kesinlikle Katılıyorum (5 puan), Katılıyorum (4 puan), Kararsızım (3 puan), Katılmıyorum (2) Kesinlikle Katılmıyorum (1 puan)" olarak derecelendirilmiştir. Ancak olumsuz anlama sahip (4, 8, 12, 16, 20, 24, 28) maddeler ters puanlanmıştır. 28 maddelik ölçekten alınabilecek en düşük ve yüksek değerler sırasıyla 28 ve 140 puandır. Yapılan analiz sonucunda; Ölçeğin geçerliliği Cronbach" Alpha değeri, 913 yüksek düzeydedir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama tekniği "nicel yöntem" olan bu çalışmada, önceden hazırlanmış soru formuna bağlı kalınarak veriler uygun biçimde toplanmış, gerekli analizler yapılmış, elde edilen bulgular üzerinden yorumlamalar yapılarak ilgili evrene genelleme yapılmıştır. Örneklem grubu için tüm evreni milli eğitim merkezine bağlı özel eğitim dersi vermekte olan kurumlar Evrenin genişliği göz önüne alındığında mevcut çalışma mail ortamından anketler yollanmış,

İstanbul İli Anadolu ve Avrupa yakası (Pendik, Bayrampaşa) ilçelerindeki Milli Eğitim müdürlüklerine bağlı okullarda tüm prosedürler izlenerek gerekli izinler resmi olarak alınmıştır. Oluşturulan anketler bire bir mail olarak özel eğitim öğretmenlerine yaptırılmıştır. Anketin ilk sayfasında katılımcılar dokuz adet demografik bilgiler sorusunu takiben ilk 30'u "Mesleki Benlik Saygısı Ölçeği" ne, ikinci sayfasında da kalan 28 soruyu da "Zihinsel Engelli Bireylerin Sportif Etkinliklerine Yönelik Tutum Ölçeği" ne ait olmak üzere toplamda 58 soruluk anketin beşli likert kısmındaki kutucuklara işaret koymak suretiyle cevaplandırmalarını yaparak anketi tamamladıkları tespit edilmiştir.

İstatistiksel Analiz

Araştırmada anketlerden elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 24.00 istatistik paket programı kullanılmıştır. Örneklemden toplanan veriler ($p<0,05$).önem düzeyinde tek örneklem t-testi ile analiz edilmiş olup analiz sonucunda örneklem evreni eşit ve homojen olarak temsil ettiği tespit edilmiştir. Ölçeklerin güvenilirliğini belirleyebilmek için her iki ölçek için Cronbach Alfa analizi kullanılmıştır ve ölçeklerin güvenilir olduğu belirlenmiştir.

Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirleyebilmek için ($p<0,05$).önem düzeyinde Shapiro-Wilk testi uygulanmıştır. Veriler normal dağılım göstermediği için değişken ortalama değerleri arasındaki farklılıkları test etmek için ($p<0,05$).önem düzeyinde Mann-Whitney U ve Kruskal Wallis Testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Araştırma kapsamında özel eğitim öğretmenlerine uygulanan "mesleki benlik saygısı ölçeği" ve "zihinsel engelli çocuklara yönelik tutum" ölçeklerinden elde edilen veriler analiz edilmiş ve aşağıdaki tablolarda verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		f	%
Cinsiyet	Kadın	68	66,0
	Erkek	35	34,0
	Toplam	103	100,0
Engellilerle ilgili herhangi bir eğitim programına katıldınız mı?	Evet	85	82,5
	Hayır	18	17,5
	Toplam	103	100,0
Ailenizde veya akrabalarınızda engelli birey var mı?	Evet	36	35,0
	Hayır	67	65,0
	Toplam	103	100,0

Tablo 1 incelendiğinde araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyetlere göre dağılımlarına baktığımızda (n=103) %66'0'nin kadın(n=68), %34,0'nın ise erkek(n=35) olduğu

görülmektedir. Özel Eğitim öğretmenlerinin diğer değişkenlere verdikleri cevaplar incelendiğinde ise, “Engellilerle ilgili herhangi bir eğitim programına katıldınız mı” değişkeninde %82,5’inin evet(n=85), %17,5’inin ise hayır (n=18), “Ailenizde veya akrabalarınızda engelli birey var mı” değişkeninde ise %35,0’ının evet(n=36), %65,0’ının ise hayır (n=67), cevaplarını verdikleri görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların cinsiyetlerine göre mesleki benlik saygısı ve zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin değerlendirilmesi

	Değişken	N	Sıra Ort	Sıra Toplam	U	p
MBSÖ Toplam	Kadın	68	50,41	3428,00	1082,00	,451
	Erkek	65	55,09	1928,00		
SEYOT	Kadın	68	51,65	3512,00	1166,00	,867
	Erkek	65	52,69	1844,00		
SEİOT	Kadın	68	52,01	3536,50	1189,50	,997
	Erkek	65	51,99	1819,50		

*p<0,05

Tablo 2’ ye bakıldığında ise katılımcıların cinsiyet durumlarına göre mesleki benlik saygısı ölçeği MBSÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilememiştir(p>0.05). Örneklem grubunun cinsiyetlerine göre zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği (ZEBSEYTÖ) alt boyutlarında “sportif etkinliklere yönelik olumlu tutum” (SEYOT) ve “sportif etkinliklere ilişkin olumsuz tutum” SEİOT alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir(p>0.05).

Tablo 3. Engellilerle ilgili herhangi bir eğitim programına katıldınız mı durumuna göre mesleki benlik saygısı ve sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin değerlendirilmesi

	Değişken	N	Sıra Ort	Sıra Toplam	U	p
MBSÖ	Evet	85	52,33	4448,00	707,00	,808
	Hayır	18	50,44	908,00		
SEYOT	Evet	85	53,85	4577,00	618,00	,017*
	Hayır	18	43,28	779,00		
SEİOT	Evet	85	57,29	4445,00	620,00	,026*
	Hayır	18	50,61	911,00		

*p<0,05

Tablo 3’e bakıldığında ise katılımcıların engellilerle alakalı herhangi bir eğitim programına katıldınız mı değişkeninde göre mesleki benlik saygısı ölçeği MBSÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir(p>0.05). Örneklem grubunun vermiş oldukları yanıtlara göre zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği ZEBSEYTÖ alt boyutlarında “sportif etkinliklere yönelik olumlu tutum”

SEYOT ve “sportif etkinliklere ilişkin olumsuz tutum” SEİOT alt boyutlarında istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir($p<0.05$). Bu farklılık (evet) yanıtını verenler yönünde anlamlıdır.

Tablo 4. Ailenizde veya akrabalarınız aranızda engelli bireyler var mı durumuna göre mesleki benlik saygısı ve sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin değerlendirilmesi

	Değişken	N	Sıra Ort	Sıra Toplam	U	p
MBSÖ	Evet	36	50,88	1831,50	1267,50	,007*
	Hayır	67	56,60	3524,50		
SEYOT	Evet	36	58,28	2098,00	980,00	,016*
	Hayır	67	48,63	3258,00		
SEİOT	Evet	36	58,81	2117,00	861,00	,118
	Hayır	67	48,34	3239,00		

* $p<0,05$

Tablo 4 incelendiğinde ise katılımcıların ailenizde veya akrabalarınızda engelli birey var mı değişkenine göre mesleki benlik saygısı ölçeği MBSÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir($p<0.05$). Bu farklılık (hayır) yanıtını verenler yönünde anlamlıdır. Örneklem grubunun vermiş oldukları yanıtlara göre zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği ZEBSEYTÖ alt boyutlarında “sportif etkinliklere yönelik olumlu tutum” SEYOT alt boyutlarında istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı farklılık olduğu tespit edilirken ($p<0.05$). SEİOT “sportif etkinliklere ilişkin olumsuz tutum” alt boyutunda bir farklılık tespit edilmemiştir ($p>0.05$). Bu farklılık (evet) yanıtını verenler yönünde anlamlıdır.

TARTIŞMA

Özel eğitim öğretmenlerinin Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarını etkileyen faktörlerin incelenmesi amacıyla gerçekleştirilen bu araştırma sonuçları ve öneriler aşağıdaki gibidir.

Yapmış olduğumuz çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular da katılımcıların cinsiyet durumlarına göre mesleki benlik saygısı ölçeği MBSÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Yapılmış olan çalışmada, cinsiyetlerine göre zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği ZEBSEYTÖ alt boyutlarında “sportif etkinliklere yönelik olumlu tutum” SEYOT ve “sportif etkinliklere ilişkin olumsuz tutum” SEİOT alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilememiştir.

Alan yazın incelendiğinde zihinsel engelli bireylerin sporun etkilerine yönelik farklı yapılan farklı tutum çalışmalarında kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha yüksek bir

tutum bildirdikleri çalışmalar bulunmakta ve bu çalışmaların sonuçları araştırmanın sonuçlarını ile örtüşmemektedir (Tervo ve ark., 2002; Yıldırım Sarı ve ark. 2010; İlhan, 2010; Kırımoğlu ve ark., 2016; Yaralı, 2016). Çetinkaya ve ark (2016), yaptıkları çalışmalarında cinsiyete göre mesleki benlik saygısında anlamlı farklılık tespit etmemişlerdir. Yine zihinsel engelli bireylerin sporun etkilerine yönelik farklı yapılan farklı tutum çalışmalarında ise cinsiyet değişkeni açısından çalışma bulgumuzu destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur (Kırımoğlu ve ark ., 2017; Öztürk ve Abakay, 2014; Şahin ve Bekir, 2016; Açak ve ark., 2016). Say (2019) tarafından yapılan “Gençlik ve spor il müdürlüğü yöneticilerinin mesleki benlik saygısı düzeylerine göre zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının incelendiği” çalışmada tutum ve alt boyutları ile cinsiyet değişkeni arasında anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür. Yukarıdaki çalışmaların bulguları da mevcut çalışmayı destekler niteliktedir.

Çalışmamızda elde edilen başka bir bulgu ise, katılımcıların ailenizde veya akrabalarınızda engelli birey var mı değişkenine göre mesleki benlik saygısı ölçeği MBSÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Ailede engelli bireye sahip olmanın, engellilerin sportif etkinliklere tutumunu olumlu yönde tutum değişikliğine sebebiyet verdiği görülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak yapılan farklı çalışmaların bulgularında ise çalışma bulgumuzla tezat bulgulara rastlanılmıştır (Horner-Johnson ve ark., 2002; Şenel, 1995; Yıldırım Sarı, 2010).

Mevcut çalışmanın sonucunda elde edilen bulgular da katılımcıların engellilerle alakalı herhangi bir eğitim programına katıldınız mı değişkenine göre mesleki benlik saygısı ölçeği MBSÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Alan yazın incelendiğinde birçok farklı sonuçlara rastlanmıştır, elde edilen sonuçların araştırmacılar tarafından bu değişiklikleri küçük ve etki büyüklüğüne göre anlamsız olarak ifade etmişlerdir (Block ve Obrusnikova, 2007). Yapmış olduğumuz araştırmada zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği ZEBSEYTÖ alt boyutlarında “sportif etkinliklere yönelik olumlu tutum” SEYOT ve “sportif etkinliklere ilişkin olumsuz tutum ”SEİOT alt boyutlarında istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılık (evet) yanıtı verenler yönünde anlamlıdır. Say (2019), tarafından yapılan araştırmada, spor yöneticilerinin engellilere yönelik spor eğitimi alma durumu ile zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik genel tutum düzeyleri arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Say (2019) tarafından yapılan aynı araştırmada, Spor yöneticilerinin, engellilere

yönelik spor eğitimi alma durumları ile zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik olumsuz tutum düzeyi arasında anlamlı farklılık olmadığını tespit etmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak, özel eğitim öğretmenlerinin, mesleki benlik saygısı ve ZEBSEYTÖ alt boyutları ile cinsiyet, eğitim programına katılma değişkenleri arasında anlamlı farklılık tespit edilememiştir. Ailenizde veya akrabalarınızda engelli birey var mı MBSÖ toplam puanlarında istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği ZEBSEYTÖ alt boyutlarında “ailenizde veya akrabalarınızda engelli birey var mı değişkenine “sportif etkinliklere yönelik olumlu tutum” SEYOT alt boyutunda bir farklılık tespit edilmemiştir. Ancak “sportif etkinliklere ilişkin olumsuz tutum ”SEİOT alt boyutlarında istatistiksel açıdan orta düzeyde anlamlı farklılık olduğu tespit edilmiştir. Alan yazına bakıldığında mevcut çalışmanın sonuçlarını destekler nitelikte birçok çalışmaya rastlanmıştır.

- Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki benlik saygı düzeylerinin artırılması için, üniversitelerin ilgili bölümlerinin öğrencileri mesleğe hazırlayıcı sosyal faaliyetler düzenlemesi önerilir.
- Özel eğitim okulları yöneticilerine ve özel eğitim öğretmenlerinin meslek öncesi engellilere ve okul kültürüne yönelik kurs almaları ile ilgili çalışmalar yapması önerilir.
- Özel eğitim öğretmenlerine derslerin işlenmesinde kullanılacak eğitim materyalleri desteğinin sağlanması ve sınıftaki öğrenci sayısının daha az tutulmasına gayret edilmelidir.
- Üniversitelerin Özel eğitim bölümlerinde düzenlenecek olan engellilere yönelik spor etkinliklere, Özel eğitim öğretmen adaylarının katılımının artırılması, engellilerin eğitim öğretimlerinin hedef ve amaçlarına ulaşmasında önemli bir etken olabileceği önerilebilir.
- Özel eğitim dersleri ile engellilerde beden eğitimi ve spor dersleri tüm öğretmen yetiştiren fakültelerin lisan ve lisansüstü programlarının müfredatında zorunlu ders kapsamında yer alması amaçlara ulaşmada önemli bir adım olacağı önerilebilir.

KAYNAKLAR

Açak, M., Karakaya, Y.E., Tan, Ç. & Coşkun, Z. (2016) Investigation Of The Attitudes Of Students From Exercise And Sports Education For Individuals With Disabilities Department Toward Individuals With Disabilities, *International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*,11(19): 1-8.

Allport, G. W. (1967). *Attitudes, reading in attitude theory and measurement*. New York.

- Arıcak, O.T. (1999). Grupla Psikolojik Danışma Yoluyla Benlik ve Meslekî Benlik Saygısının Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Block, E.M. & Obruşnikova, I. (2007). Inclusion in Physical Education: A Review of the Literature Form 1995-2005. *Adapted Physical Activity*, 24, 103-124.
- Çetinkaya-Ulusoy, E., Paslı-Gündoğan, E. ve Kurt, D. (2016). Hemşirelerde Mesleki Benlik Saygısı ve Meslektaş Dayanışması, Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi Sayı: 1, cilt 7.
- Diken, İ. & Sucuoğlu, B. (1999). Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihin Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 2 (03) , DOI: 10.1501/Ozlegt_0000000042
- Dursun, Ö.Ö., Çuhadar, C. & Tanyeri, T. (2014). Bilişim teknolojileri öğretmen adaylarının mesleki benlik saygıları. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35:131-142.
- Efiliti, E. & Çıkılı, Y. (2017). Özel eğitim bölümü öğrencilerinin benlik saygısı ile mesleki benlik saygısının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1).
- Horner-Johnson, W., Keys, C., Henry, D., Yamaki, K., Oi, F., Watanabe, K. & Shimada H. (2002). Attitudes of Japanese students toward people with intellectual disability, *Journal of Intellectual Disability Research*.46: 365-78.
- İlhan, E. L., Esentürk, O. K. ve Yarımkaya, E. (2016). Zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum ölçeği (zebseytö): Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *International Journal of Human Sciences*, 13(1), 1141-1160. doi:10.14687/ijhs.v13i1.3656
- İlhan, L. (2010). The effect of the participation of educable mentally retarded children in the special physical education classes upon the anxiety levels of the parents of the children, *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport, Science, movement and health*, 10(2):304-309 pp.
- Karaasar, N. (2016). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kırımoğlu, H., Esentürk, O., İlhan, L., Yılmaz, A. & Kaynak., K. (2016). Investigating The Awareness Levels of Primary, Special Education, Rehabilitation Center Teachers and Candidates of Physical Education and Sports Teachers Regarding The Effects of Physical Exercise Participation of Mentally Disabled Individuals. *Manas Journal of Social Studies*. 5(4); 231-244.
- Kırımoğlu, H., Dalli, M., Yılmaz, A. & Say, M. (2017). Öğretmen adaylarının zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutum düzeylerinin incelenmesi (Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi örneği). *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3116-3125. doi:10.14687/jhs.v14i4.4670.
- Özoğlu, S. Ç. (1978). Gençlerin Geleceğe Hazırlanması ve Mesleki Rehberlik. *Eğitim Ve Bilim*, 3(13).
- Öztürk, H. & Abakay, U. (2014). Research of attitudes of the students studying in schools of physical education and sport toward disabled kids, *Turkish Journal of Sport and Exercise*, 16(3):66-68.
- Robbins, T. (1994). Cambridge neuropsychological test automated battery (CANTAB): A factor analytic study of a large sample of normal elderly volunteers. *Dementia*, 5, 266-281.

- Sarikaya, T. & Khorshid, L. (2009). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen etmenlerin incelenmesi: Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 393-423.
- Say, H. (2019). Gençlik ve spor il müdürlüğü yöneticilerinin mesleki benlik saygısı düzeylerine göre zihinsel engelli bireylerin sportif etkinliklerine yönelik tutumlarının incelenmesi, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi, Muğla
- Süngü, B. ve Özer, D. (2012). Beden Eğitimi Öğretmen Adaylarının Bakış Açısından “Engelliler İçin Beden Eğitimi Ve Spor Dersi” Uygulamaları, 4. Uluslararası Spor Bilimleri Öğrenci Kongresi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, H. & Bekir, H. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3:743-766.
- Şenel, H. G. (1995). Yetersizliğe Sahip Kardeşi Olanlarla, Olmayanların Yetersizliğe Yönelik Tutumları ve Kaygı Düzeyleri Yönünden Karşılaştırılması. *Özel Eğitim Dergisi*.2: 33-9.
- Şener, K. D., Karaca, A., Açıkgöz, F. ve Suzer, F. (2011). Hemşirelik eğitimi mesleki benlik saygısını değiştirmi, *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 1(3):12-16.
- Tervo, R. C., Azuma, S., Palmer, G. & Redinius P. (2002). Medical students' attitudes toward persons with disability: a comparative study. *Archives of Physical Medicine and Rehabilitation*.83: 1537-42.
- Ünişen, A., & Demirel, N. (2018). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine ilişkin tutum ölçeğinin geliştirilmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(67), 997-1013.
- Ürün, A. E. (2010). Lise öğrencilerinin kendine saygı düzeyleri ile mesleki olgunlukları arasındaki ilişki (Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yaralı, D. (2016) .Öğretmen Adaylarının Özel Eğitim Dersine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24:59-76
- Yıldırım, S. H., Bektaş, M. & Altıparmak, S. (2010). Hemşirelik Öğrencilerinin Engellilere Yönelik Tutumlarının Belirlenmesi. *Yeni Tıp Dergisi*.27: 80-83.
- Yıldırım, S. (2016). Kosova'daki öğretmenlerin çok kültürlü eğitime yönelik bilgi, inanç, tutum ve öz yeterliklerinin sınıf içi uygulamalarıyla ilişkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.